

Відзив
доктора політичних наук, професора
Гетьманчука Миколи Петровича
на дисертацію Стародуба Тараса Петровича
«Зовнішньополітичні орієнтири державотворення в українській
політичній думці націоналістичного спрямування у 20-50 рр. ХХ
ст.», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 052 – політологія (галузь знань 05 «Соціальні та
поведінкові науки»).

Після здобуття Україною незалежності перед українським суспільством постало завдання сформувати адекватну стратегію національного розвитку, яка б сприяла самостійності, побудові демократичної і правової держави. Вказані обставини зумовлюють значимість дослідження концепцій та поглядів представників української політичної думки націоналістичного спрямування. Обрання даної теми, як на наш погляд, слід вважати актуальним і важливим із декількох точок зору: по-перше, період боротьби українського народу за державну незалежність у міжвоєнний період сповнений неоднозначними політичними подіями, які вже тоді отримували глибоке наукове обґрунтування у працях українських ідеологів націоналізму; по-друге, визначальними напрямками української політичної думки націоналістичного спрямування став пошук зовнішньополітичних орієнтирів державотворення та розв'язання українського питання в Європі та світі: по-третє, події Революції Гідності та російсько – української війни 2014 – 2022 рр. у великій мірі активізували необхідність дослідження наукової спадщини провідних вчених та діячів українського націоналізму на сучасному етапі.

Слід відзначити, що у процесі роботи над дисертацією Стародуб Т.П. вивчив та проаналізував значну джерельну базу (335 позицій), структурував джерела дослідження, узагальнив сучасні наукові напрями у вивченні основних концепцій та поглядів представників націоналізму, вибрав

методологію їх дослідження. Аналізуючи стан історіографічного опрацювання проблематики, яка охоплюється темою дисертаційного дослідження, автор приходить до справедливого висновку, що його характеризує фрагментарність висвітлення тих чи інших її аспектів. Цей факт, без сумніву, свідчить на користь наукової актуальності дисертації Т.П. Стародуба. Загалом дисертаційне дослідження спирається на достатньо широку та різноманітну базу, яка дозволила авторові зробити переконливі та добре аргументовані висновки.

Матеріал, що увійшов до дисертаційного дослідження, а саме концепції та погляди представників української політичної думки націоналістичного спрямування щодо зовнішньополітичних орієнтирів державотворення можна тематично розділити на три частини: 1) міжвоєнний період ХХ ст.; 2) період Другої світової війни; повоєнний період становлення політичних реалій біполярного світу (до сер. 1950-х рр.). Безумовно, обрана дисертантом структурна схема дисертаційної роботи є чіткою і продуманою та має свої переваги. Окремі її три розділи, поділені на шість параграфів органічно пов'язані між собою в єдину цілісність. Не викликають серйозних застережень хронологічні рамки дослідження, які охоплюють період від початку 1920-х років, завершення етапу національно-визвольних змагань українського народу і до 1950-х років, завершення збройного спротиву українського націоналістичного підпілля та становлення Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.

У дисертаційній роботі автором чітко виділені мета і завдання, об'єкт та предмет дослідження. На основі цього: з'ясовано концептуально-теоретичні засади дослідження української політичної думки націоналістичного спрямування; досліджено зовнішньополітичні пріоритети в українській політичній думці націоналістичного спрямування у міжвоєнний період ХХ ст. в розрізі «СРСР – Польща»; проаналізовано вектори зовнішньополітичних орієнтацій в українській політичній думці націоналістичного напрямку в 1920–1930-х рр. в розрізі широкого діапазону міжнародної політики; розкрито зовнішньополітичні орієнтири українського націоналізму в реаліях воєнного протистояння СРСР та Німеччини; досліджено погляди націоналістів на

геополітичний потенціал України в контексті становлення політичних реалій біполярного світу.

Потрібно підкреслити, що дисертаційна робота Стародуба Т.П. відзначається елементами новизни завдяки опрацьованими та вперше введеними у науковий обіг матеріалами Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву зарубіжної україніки, Галузевого державного архіву Служби безпеки України, Архіву Центру досліджень визвольного руху, Архіву ОУН. Це дозволили автору з нових позицій: 1) виокремити напрями зовнішньополітичних орієнтацій в українській політичній думці націоналістичного спрямування в межах векторів розвитку України «Схід-Захід» і «Північ-Південь» у міжвоєнний період: кавказький або каспіє-кавказький, балтійський або балто-білоруський, балканський; 2) розкрити геополітичні схеми потенційних союзників України на рівні великих держав – головних суб'єктів Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин у контексті поглядів Д. Донцова, З. Пеленського, Д. Андрієвського; 3) відтворити моделювання розвитку міжнародної ситуації як на початковому, так і на завершальному етапах Другої світової війни та на початку формування Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин у контексті пошуку оптимальних орієнтирів державотворення у поглядах Ю. Моряка, М. Прокопа та П. Федуна (Полтави); 4) важливості національно-державного визволення України як умови здобуття суверенітету Естонії, Литви, Латвії, Польщі, Білорусії, націй і держав Кавказу і Туркестану (Азербайджан, Грузія, Вірменія, Козацька держава, Казахстан, Узбекистан, Туркменістан), надійної гарантії суверенітету країн Центрально-Східної Європи.

Важливим аспектом дисертаційної роботи є дослідження поглядів представників української політичної думки націоналістичного спрямування про можливість українсько-польської співпраці у міжвоєнний період ХХ ст. Автором констатується, що в результаті Д. Донцов розглядав Україну та Польщу як союзників у спільній безпековій місії на сході Європи, а інші

ідеологи націоналізму Д. Андрієвський та М. Клодзінський – як конкурентів і супротивників. В умовах російсько – української війни звертається увага на висвітлення ідеї представників націоналізму щодо об'єднання зусиль держав Чорноморського регіону на протипагу агресивній політиці Росії у цьому регіоні. Для цього проаналізовано праці теоретиків та практиків українського націоналізму Ю. Липи, М. Колодзінського та Д. Мирона.

Даючи загальну характеристику дисертаційного дослідження Стародуба Т.П. варто підкреслити таку його позитивну сторону, як виваженість, продуманість оцінок та зроблених висновків, намагання дисертанта уникати публіцистично загострених оцінок. Автор прагне аналізувати погляди ідеологів українського націоналізму об'єктивно, правильно розуміти позиції опонуючих сторін. Роботу написано гарною літературною мовою, у єдиному та адекватному темі стилістичному ключі. Достовірність та опрацювання концепцій і висновків дисертант будує на результатах цілеспрямованого систематичного й всебічного вивчення джерел та фахової літератури теми. Загальний обсяг дисертаційної роботи відповідає вимогам і складає 241 сторінку, з яких 208 сторінок головна частина рукопису.

Основні результати досліджень дисертанта апробовані на 7 наукових конференціях різних рівнів, 9 фахових наукових статтях, навчальній роботі на кафедрі політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка». Можна стверджувати, що дисертаційна робота, опубліковані наукові статті, в яких викладено зміст та основні положення роботи, виконані автором самостійно. Окремі стилістичні та граматичні погрішності, які зустрічаються в роботі, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Відзначаючи здобутки автора з опрацюванні обраної теми, все ж потрібно висловити деякі зауваження та рекомендації.

- 1) У процесі аналізу праць окремих теоретиків націоналізму, здійсненого передусім у розділі 2 дисертаційного дослідження, інколи мають місце забагато відступів від суто зовнішньополітичних аспектів. Автор вдається до широкого аналізу національної ідеї, бачення майбутнього української

держави, відводячи цим питанням, на нашу думку, подекуди непропорційно забагато місця на фоні саме зовнішньополітичної тематики.

- 2) Можливо, доцільно було б зробити список скорочень на початку роботи, оскільки досить багато історичних назв.
- 3) У п.3.2 при аналізі поглядів теоретиків українського націоналізму дещо бракує, на нашу думку, авторської позиції здобувача.

Однак висловлені зауваження та побажання не ставлять під сумнів отримані наукові результати і можуть бути враховані в подальшій науковій роботі дисертанта.

Загалом дисертаційна робота Стародуба Тараса Петровича «Зовнішньополітичні орієнтири державотворення в українській політичній думці націоналістичного спрямування у 20-50 рр. ХХ ст.» написана на належному рівні, має достатню джерельну базу і відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – політологія (галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки).

Рецензент

професор кафедри політології та міжнародних відносин Національного університету «Львівська політехніка», доктор історичних наук

М.П. Гетьманчук

Підпис кандидата політичних наук, доцента Івасечко О.Я. засвідчую

Вчений секретар

Національного університету
«Львівська політехніка»

к. т. н., доцент

Брилинський Р.Б.